

И сâм наговештај различитих мишљења о томе која ће личност бити нови премијер на састанку ужег председништва Демократске странке одмах је означен као политикантско претеривање и медијски покушај да се унесе раздор у неразрушиво страначко јединство.

Нема сукоба, нема раскола – сложно су ових дана понављали страначки функционери, трудећи се да предупредe и саму помисао на озбиљније неслагање око овог значајног питања. Као да је требало у нашој јавности што пре предупредити сваку могућност да се стекне утисак да је поремећено свето јединство унутар Демократске странке. Била је то бура у чаши, како је те консултације окарактерисао председник Демократске странке Борис Тадић.

Овакве реакције су само још један доказ да су монолитност и неприкосновено јединство и даље главни фактори у складном функционисању нашег страначког система, и да се сваки глас другачије интонације мора пригушити. Различита мишљења су непријатни и неприхватљиви ексцес, чинилац слабљења и разарања страначког јединства, као јединог јемства за складно и ефикасно функционисање политичких странака.

Без обзира на све политичке спекулације, остаје дилема зашто су наше странке у тој мери рањиве да могу само функционисати као уређени олигархијски апарат, који зависи од неупитне воље страначког лидера. Зато и остаје отворено питање да ли је у позадини различитих мишљења у Демократској странци о предлогу кандидата за премијерско место реч о дубљем концепцијском разликовању. Како тумачити резултат изјашњавања на ужем председништву Демократске странке, који очигледно не обавезује председника, јер има само консултативни карактер, при чему је очигледно да је уважавање оваквих „консултација“ само питање добре воље страначког лидера.

Овакав однос говори о дубљем поремећају демократских односа и демократске процедуре унутар ове странке. Проблем се још боље може сагледати у светлу одлуке главног одбора, који је овластио председника ДС-а да предложи кандидата за премијера и кандидате за министарска места у новој коалиционој влади. И то је учињено тако што је отворено прекршен Устав јер председник Републике не може непосредно да води преговоре у име странке на чијем је челу, јер мора остати изван страначких договарања, будући да га на то обавезује његов уставни положај, у коме он након процене која политичка странка или коалиција има парламентарну већину даје мандат за састав владе.

Ако је председник Републике активни фактор у страначким преговарањима, онда долазимо у апсурдну ситуацију да се он легитимише као искључиво страначки опредељена личност, а не као фактор јединства и грађанског легитимитета у нашем друштву. „Председник Тадић има јасан мандат главног одбора ДС-а да може сам да одреди и премијера и министре.“ Ове речи новопостављеног члана председништва ДС-а Срђана Шапера јасно показују до које мере се отишло у стварању политичких околности у којима председник Републике постаје једини извор власти. Међутим, ми још увек имамо парламентарни, а не председнички систем, и та чињеница је позната и члановима главног одбора ДС-а. Суштинска дилема нашег не само страначког већ укупног

друштвеног живота је да ли се демократија може развијати као систем у коме се председнику странке могу давати неограничена овлашћења на основу којих он може сам доносити важне и далекосежне одлуке.

Странке нису приватна ствар њеног председника, већ су пре свега израз јавног интереса. Овакве изјаве Шапера и других функционера ДС-а, као и давање бланко овлашћења председнику странке, показују унутар ДС-а изразиту тежњу стварања својеврсног култа личности, неприкосновеног шефа странке, али и тенденцију да се на мала врата уводи функционисање председничког система, при чему председнички људи од поверења постају једна од главних полуга у вршењу власти и вођењу кадровске политике. Демократска странка постаје нека врста дворске странке, што је велико искушење и за демократију у Србији јер је ДС и даље средишња странка, од које у великој мери зависи укупан демократски и политички развој нашег друштва. Зато и није велико изненађење што нема озбиљних расправа на састанцима главног одбора.

Састав главног одбора је све мање израз изборне процедуре и демократских односа у странци, а већина чланова је кооптирана. Као последица оваквог начина постављења јавља се акламаторство и апологетика, а седнице се свode на све дуже председничке монологе. Тако се странка затвара у олигархијске кругове, а послушништво и оданост замењују критичко мишљење. Она сада и нема јасан политички и идејни профил, а програмску оријентацију све више прилагођава маркетиншким захтевима. На цени су страначки функционери који неће таласати и неће постављати незгодна питања, већ одано следи тренутну страначку политику, водећи при томе рачуна о ставовима који долазе из председничког окружења. За Демократску странку дугорочно није добро што се не стварају услови за формирање снажних политичких личности које неће бити само бледе функционерске сенке, припадници лобистичких котерија и клијентелистички климоглавци спремни да службу странци ставе изнад оданости демократским принципима.

О котеријском духу у нашем страначком животу Јаша Продановић је, пишући о деловању Николе Пашића, изнео следећу оцену: „Коначан исход вођења странке био је да од начелне странке створи личну котерију, напуштenu од већине оснивача и најбољих људи партије. Задржавши само послушнике око себе, знао је да му нико не може преотети странку, а неограничено властољубље спречавало га је да створи наследника, о чему није ни помишљао.“ Ове речи делују данас делују као упозорење, али очигледно је да се у функционисању наших странака готово ништа битно не мења, оне само потврђују већ познати олигархијски образац. Можда ми демократију наивно и утопијски тражимо тамо где ње и не може бити.

Већ је опште место да је највећи проблем нашег политичког живота у томе што су све наше странке изразито лидерске организације, у којима је важно бити део лидерске свите, а самим тим се уклапати у политички прагматизам који се управо храни опортунизмом, хипокризијом и лицемерством. Далекосежно гледајући, за Демократску странку је веома штетно да њен председник буде јачи од странке. Овакво функционисање Демократске странке као маркетиншке агенције до сада је давало добре изборне резултате, али је велико питање докле ће бити тако. Овакав концепт у

ствари разара унутрашњи страначки живот, одузима му политичку и идејну динамику и подређује га захтевима политичког маркетинга. У неколико наврата је председник ДС-а говорио о потреби афирмације нових људи и потреби даље демократизације односа у странци. То су остале изборне маркетиншке приче, при чему се у пракси још више сужавао постојећи владајући слој.

Демократска странка је данас строго централизована и олигархизована организација, чије устројство и доводи до концентрације политичке моћи у рукама мале групе људи. Тако поред демократије без народа, о чему је писао Морис Диверже, сада на делу имамо странке у којима чланство нема готово никакав утицај, а ни Демократска странка није изузетак у стварању и одржавању овако израженог демократског дефицита.

1. јул 2008. године